

NEPRIKLAUSOMOS ADMINISTRAVIMO INSTITUCIJOS (NEZÁVISLÉ SPRÁVNÍ ORGÁNY) ČEKIJOS RESPUBLIKOJE

Ieva Deviatnikovaitė

*Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Administracinės teisės ir proceso katedra
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370 5) 2714 545
El. paštas ieva@mruni.eu*

Anotacija. Straipsnyje nagrinėjama Čekijos Respublikos administravimo institucijų sąranga. Analizuojami nepriklausomų valstybinio administravimo institucijų skiriamieji bruožai, jų santykis su vykdomąja valdžia, apžvelgiama šių institucijų struktūra, funkcijos.

Kadangi Vakarų Europoje bene dvidešimt metų laipsniškai daugėja institucijų, kurios dar vadinamos „trečiuoju keliu“, darinių, kurie yra tarsi tarpininkai tarp valstybės valdžios triados ir piliečių, kurios steigiamos dėl siauro atliekamų funkcijų profilio, reikalingo specifinių techninių žinių, bei kurios savo funkciniu nepriklausomumu yra tarsi atskirtos nuo politinių sąjūdžių bei nuo privataus sektoriaus dalyvių interesų, gausėjimas pastebimas tiek Centrinėje, tiek Rytų Europoje. Čekijos Respublika - viena ekonomiškai sėkmingiausiai besivystančių posovietinio režimo valstybių, tad jos patirtis valstybės valdyme, tiesiogiai turinčiam įtakos ekonominei šaliai kasdienybei yra reikšminga. Maža to, tinkamai reguliuojamos rinkos lemia ir žmogaus teisių įgyvendinimo lygį šalyje.

Pagrindinės sąvokos: nepriklausomos administravimo institucijos, viešojo administravimo institucijų sistema, reguliavimas.

ĮVADAS

Temos aktualumas. Tiek Europoje, tiek JAV paplitusi nuomonė, jog reguliavimas tampa pirmine valstybių veikla. Ir ši tendencija buvo garsiai pavadinta „*the rise of the regulatory state*“ (reguliavimo valstybės kilimas)¹. O pagrindiniu šios tendencijos išraiškos modeliu tapo reguliavimo institucijų kūrimas. Mokslininkai įvairiai grindžia šių institucijų reikalingumą. Manoma, kad problemų kompleksiskumas, sukeltas modernios ekonomikos, įstatymų leideją privertė steigti nepriklausomas reguliavimo komisijas, kontroliuojančias ir reguliuojančias privačias kompanijas, veikiančias įvairiuose sektoriuose, nes pats jis nespėja ir nėra ekspertas spręsti specifines visuomenės gyvenimo problemas. Šių institucijų steigimo tikslai buvo tokie – atriboti reguliavimą nuo politikos, vystyti politikos nepertraukiamumą, ugdyti ekspertinius gebėjimus, priimant techninius sprendimus². Reguliavimo ir su juo susijusių institucinių instrumentų tema neaplenkia ir Centrinės bei Rytų Europos šalių. Čia tiek politinėje, tiek verslo srityje nuolatos diskutuojama, kokios organizacinės formos

¹ Gilardi, F. Delegation in the Regulatory State. MPG Books Ltd, Bodmin, Cornwall, 2008, p. 20.

² The Public Administrations Dictionary. Chandler R. C., Plano J.C. Santa Barbara, California, Oxford, England. 1988. P. 198.

institucijos turėtų reguliuoti vieną ar kitą sritį³. Manoma, kad Čekijos Respublika po letargo miego grįžta į demokratinės civilizacijos ir teisinės kultūros pasaulį. Čekų mokslininkai (pvz., I. Pelikánová), teigia, kad čekų įsitraukimas į kapitalistines rinkas yra stipriai pavėluotas. O sudėtingas tinkamesnės organizacijos paieškų procesas Europoje prasidėjo po Antrojo pasaulinio karo, tuo tarpu Čekija turėjo tam tik dešimt metų. Pripažįstama, kad tai turi ir privalumų, nes galima remtis turtinga kitų šalių patirtimi.

Mokslinio straipsnio **tikslas** – išnagrinėti Čekijos Respublikos nepriklausomų reguliavimo institucijoms būdingus bruožus, jų santykį su vykdomąja valdžia, apžvelgti šių institucijų struktūrą, funkcijas.

Tyrimo objektas. Čekijos Respublikos nepriklausomų reguliavimo institucijų bruožai, jų santykis su vykdomąja valdžia, tipologija, perspektyvos.

Tyrimo metodai. Dokumentų turinio (content) analizės metodas naudojamas tiek oficialių (teisės aktų, programų, strategijų, teismo nutarimų) dokumentų, tiek neoficialių (informacijos, gaunamos iš žiniasklaidos) dokumentų rinkimui bei tyrimui. Lyginimo metodu analizuojama informacija, gauta tiriant įvairias socialines sistemas (pavyzdžiui, viešojo sektoriaus, trečiojo sektoriaus, taip vadinamos privačių interesų vyriausybės sektoriaus sistemas), skirtingų autorių, mokslininkų publikacijas, monografijas. Stebėjimo metodu buvo renkama pirminė socialinė informacija: stebimas politinis gyvenimas, žiniasklaidoje pasirodančių publikacijų rinkimas.

1. ČEKIJOS RESPUBLIKOS VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUCIJŲ SISTEMA

Kadangi vienas iš administracinių teisinių santykių kriterijų, nustatytų tiek Lietuvos administracinės teisės mokslininkų, tiek Čekijos mokslininkų, yra tai, kad administracinės teisės normos reguliuoja santykius, kur dažniausiai viena iš šalių yra viešojo administravimo subjektas, tai pateikiame Čekijos Respublikos viešojo administravimo institucijų sistemą.

³ LRT 2011 m. birželio 26 d. laida Savaitė; BNS 2010 lapkričio 18 d. Numatoma Seimui pavaldžių institucijų pertvarka, etc.

1 pav. Čekijos Respublikos viešojo administravimo institucijų sistema

Pastebėtina, kad čekų autoriai, vardydami viešojo administravimo subjektus, šalia vyriausybės, ministerijų, įstaigų, pavaldžių ministerijoms, mini ir nepriklausomus valstybinio administravimo subjektus. Čekai juos vadina nezávislé správní orgány (nepriklausomi administravimo organai) arba státní úřady, které vykonávají státní správu mimo její organizační strukturu (valstybės institucijos, kurios įgyvendina viešąjį administravimą šalia organizacinės jos struktūros)⁵. V. Vopálka šias institucijas dar vadina „netiesiogine administracija“ (nepřímá správa) arba „institucijos prie institucijų“ (orgány při orgánech)⁶. Čekų mokslininkai nagrinėja nepriklausomų administravimo subjektų problematiką⁷.

⁴ Schema sudaryta, remiantis Čekijos Respublikos policijos akademijos Administracinės teisės katedros vedėjos doc. dr. Evos Horzinkovos paskaita, perskaityta 2008 m. gegužę M. Romerio universitete.

⁵ Handrlica, J. Nezávislé správní orgány. Studie Národohospodářského Ústavu Josefa Hlávky. Srpen, 2009, p. 129-161; Vopálka, V. Nezávislé správní orgány. In: Ve službách práva. C.H. Beck, 2003, p. 87-97; Mikule, V. Nezávislé správní urady? In: Jiráskova, V (ed.). Univerzita Karlova v Praze. Praha: Nakl. Karolinum, 2002, p. 251-255; Pelikánová, I.: Komise pro cenné papíry a nezávislé správní orgány. in: IX. Karlovarské právnické dny. Společnost německých, českých a slovenských právníků. Mnichov – Praha 1999; Ježek, T. Nezávislé správní orgány – žádoucí směr inovace Ústavy ČR. In: Kysela, J (ed.). Desět let Ústavy České Republiky. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, p. 347-351; Sládeček, V. Obecné správní právo. ASPI, 2004, p. 227-234.

⁶ Vopálka, V. Nezávislé správní orgány. In: Ve službách práva. C.H. Beck, 2003, p. 88-89.

⁷ Ne vienas jų pripažįsta, kad Čekijos Respublika po letargo miego grįžta į demokratinės civilizacijos ir teisinės kultūros pasaulį. Teigiama, kad čekų įsitraukimas į kapitalistines rinkas yra stipriai pavėluotas. Manoma, kad sudėtingas tinkamesnės organizacijos paieškų procesas Europoje prasidėjo po Antrojo pasaulinio karo, tuo tarpu Čekija turėjo tam tik dešimt metų. Pripažįstama, kad tai turi ir privalumų, nes galima remtis turtinga kitų šalių patirtimi. Žr.: Pelikánová, I.: Komise pro cenné papíry a nezávislé správní orgány. in: IX. Karlovarské právnické

Manoma, kad šių subjektų radimasis susijęs su viešosios administracijos reformomis bei koncepciniais apsvaistymais, kurie be kita ko yra veikiami Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtos organizacijos (OECD) pasiūlymais unifikuoti nepriklausomų reguliavimo subjektų teisinį statusą⁸. V. Vopálka pastebėjo, kad iš esmės kalbama apie formalų nepriklausomumą, tuo tarpu realaus nepriklausomumo nei teisės aktuose, nei realybėje nėra⁹. J. Handrlica teigia, kad šiuo atveju dažniausiai Čekijoje kalbos apie tam tikrų subjektų nepriklausomumą apsiribodavo diskusijomis dėl centrinio banko nepriklausomumo¹⁰. Tačiau mokslininkas teigia, kad, atsižvelgiant į pasiūlytas kryptis, Čekija turės savo teisinę bazę nukreipti ir į kitų administravimo subjektų nepriklausomumo užtikrinimą, pvz., Energetikos reguliavimo tarnyba (Energetický regulační úřad) ir Čekų ryšių tarnyba (Český telekomunikační úřad).

2. VYRIAUSYBĚ KAIP AUKŠČIAUSIAS ČEKIJOS VYKDOMOSIOS VALDŽIOS SUBJEKTAS

Čekijos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnyje įtvirtinta, kad vyriausybė yra „aukščiausias vykdomosios valdžios organas“¹¹. Tokia nuostata reiškia, kad Čekijoje yra įtvirtinta vykdomosios valdžios hierarchija, kurios viršūnėje yra vyriausybė, tai kartu rodo ir ypatingą vyriausybės atsakomybę. Manoma, kad vyriausybės, kaip aukščiausio lygmens vykdomosios valdžios institucijos, statusas išplaukia iš to, kiek yra riboti šalies prezidento įgaliojimai. Prezidentas įgaliojimus, numatytus Čekijos Respublikos Konstitucijos 62 straipsnyje, vykdo pakankamai savarankiškai, visi kiti įgaliojimai, susiję su vykdomąja valdžia, įstatymų leidėjo nėra patikėti viešajai administracijai, o vyriausybei. Konstitucijoje apie santykius tarp vyriausybės ir centrinių administravimo subjektų nieko nėra užsiminta. Tačiau vyriausybė turi aukščiausios institucijos statusą viešosios administracijos atžvilgiu, nes „vadovauja, kontroliuoja ir jungia“ ministerijų bei kitų centrinių viešojo administravimo

---

dny. Společnost německých, českých a slovenských právníků. Mnichov – Praha 1999, p. 210; Vopálka, V., *op. cit.*, p. 89.

⁸ 2001 m. Čekijos Respublikos vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 650 dėl Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtos organizacijos pasiūlymo tolesniems reguliavimo reformos veiksams Čekijos Respublikoje, 2004 m. Vyriausybės nutarimas Nr. 237 dėl reformos ir centrinės viešosios administracijos modernizavimo veiksų bei pagrindinių kryptių. Žr.: Handrlica, J. Nezávislé správní orgány. Studie Národohospodářského Ústavu Josefa Hlávky. Srpen, 2009, p. 129.

⁹ Vopálka, V., *op. cit.*, p. 93.

¹⁰ Čekijos Respublikos centrinio banko nepriklausomumo problematiką nagrinėjo tiek mokslininkai, tiek praktikai. Pavyzdžiui, Čekijos Respublikos Konstitucinis teismas yra priėmęs sprendimų dėl nepriklausomo centrinio banko statuso Nález č. 90/ 2001 Sb. ÚS, sv. 22 (č. 278/ 2001 Sb. a oprava č. 96/ 2002 Sb.) Žr.: [interaktyvus] [žiūrėta 2011-07-26] <<http://www.concourt.cz/view/pl-14-01>>. Mokslininkai: Handrlica, J., *op. cit.*, p. 139-146.

¹¹ Ústava České republiky. Nakladatelství Olomouc, 1997.

subjektų veiklas¹². Nors reikia pabrėžti, kad Įstatymo dėl ministerijų ir kitų centrinių administravimo subjektų steigimo (dar jis vadinamas kompetencijos įstatymu) 28 straipsnio 1 dalyje paminėtos tik ministerijos. Tačiau antroje to straipsnio dalyje yra įvardyti kiti centrinio administravimo subjektai¹³. O tai, pasak J. Handrlicos, reiškia, jog ne tik ministerijos, bet ir įvardyti administravimo subjektai yra įpareigoti laikytis vyriausybės nutarimų, kuriuose ši išreiškia savo nuostatas įvairiais viešosios administracijos klausimais. Antraip juk vyriausybė galėtų ir nesiūlyti Respublikos prezidentui skirti asmenį Čekijos statistikos įstaigos vadovu ar Ekonominės konkurencijos apsaugos tarnybos vadovu, kaip žinia, visų kitų Įstatyme dėl ministerijų ir kitų centrinių administravimo subjektų steigimo įvardytų centrinių administravimo subjektų vadovus skiria vyriausybė.

Vyriausybė yra atsakinga įstatymų leidėjui, t.y. Čekijos Respublikos Parlamento Deputatų rūmams¹⁴. Iš Konstitucijos 71 str., 72 str., 73 str., ir 75 str. konteksto akivaizdu, jog ši atsakomybė apsiriboja Deputatų rūmų pasitikėjimu vyriausybe. Čia turimas mintyje politinis pasitikėjimas, kuris pasireiškia tuo, jog vyriausybė gali tikėtis, kad jos pasiūlymams deputatų dauguma pritaris ir kad jos vykdomajai veiklai deputatai neprieštaraus¹⁵. Vyriausybė pagal Konstitucijos 67 str. 2 dalį atsako kaip vienis¹⁶. Konstitucijoje nėra nė žodžio apie atskirą ministro pirmininko ar ministrų atsakomybę. Kai kurie mokslininkai¹⁷ mano, jog Deputatų rūmai savo nutarimu gali išreikšti nepritarimą vieno ar kito kabineto nario elgesiui, o tai galėtų turėti įtakos pasitikėjimui, jei ministras pirmininkas nesureaguotų.

¹² Zákon o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, § 28, č. 2/ 1969 Sb. [interaktyvus] [žiūrėta 2011-07-27] <<http://zakony-online.cz/?s147&q147=all>>.

¹³ Remiantis Įstatymo dėl ministerijų ir kitų centrinių administravimo subjektų steigimo antru straipsniu, centriniai administravimo subjektai yra Český statistický úřad (Čekijos statistikos įstaiga), Český úřad zeměměřický a katastrální (Čekijos žemėtvarkos ir kadastro tarnyba), Český báňský úřad (Čekijos banko taryba), Úřad průmyslového vlastnictví (Pramoninės nuosavybės įstaiga), Úřad pro veřejné informační systémy (Visuomenės informavimo sistemos tarnyba), Správa státních hmotných rezerv (Valstybinių išteklių rezervo tarnyba), Státní úřad pro jadernou bezpečnost (Valstybinė įstaiga branduoliniam saugumui), Národní bezpečnostní úřad (Nacionalinio saugumo tarnyba), Energetický regulační úřad (Energetikos reguliavimo tarnyba), Úřad vlády České republiky (Čekijos Respublikos Vyriausybės tarnyba), Český telekomunikační úřad (Čekijos ryšių tarnyba). To paties straipsnio trečioje dalyje teigiama, kad Čekijos statistikos įstaigos vadovą bei Ekonominės konkurencijos apsaugos tarnybos vadovą skiria Respublikos prezidentas vyriausybės siūlymu. Visų kitų įtaigų vadovus skiria ir atleidžia Čekijos Respublikos vyriausybė. Zákon o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, § 2, č. 2/ 1969 Sb. [interaktyvus] [žiūrėta 2011-07-29] <<http://zakony-online.cz/?s147&q147=all>>.

¹⁴ Remiantis Čekijos Respublikos Konstitucijos 15 str., (1) Įstatymų leidžiamoji valdžia Čekijos Respublikoje priklauso Parlamentui. (2) O Parlamentą sudaro du rūmai - Deputatų rūmai ir Senatas.

¹⁵ Handrlica, J., *op. cit.*, p. 131.

¹⁶ 67 str.

(1) Vyriausybė yra aukščiausias vykdomosios valdžios organas.

(2) Vyriausybę sudaro Ministras Pirmininkas, Ministro Pirmininko pavaduojai ir ministrai.

¹⁷ J. Handrlica nurodo V. Sládeček, V. Mikule, J. Syllová. Žr.: Handrlica, J., *op. cit.*, p. 131.

Toks yra vyriausybės santykis su įstatymų leidėju bei kitais vykdomosios valdžios subjektais. Ji, kaip politinis darinys, atskleidžia savo politinius tikslus bei nurodo pavaldiems subjektams būdus, kaip tų tikslų pasiekti. Už savo veiklą atsiskaito Deputatų tarybai. Tačiau klausimas lieka – ar gali būti suteikti viešosios administracijos įgaliojimai subjektams, kurie nėra pavaldūs vyriausybei ir kurie nebus įpareigoti laikytis jos nurodymų, ar galima patikėti administravimą nepriklausomam dariniui, kuris nėra tiesiogiai ar netiesiogiai pavaldus vyriausybei, kas atsakys už nepriklausomų darinių administravimo vykdymą.

NEPRIKLAUSOMI ADMINISTRAVIMO SUBJEKTAI ARBA ADMINISTRAVIMO SUBJEKTAI, ĮGYVENDINANTYS VIEŠĄJĮ ADMINISTRAVIMĄ ŠALIA JOS ORGANIZACINĖS STRUKTŪROS

V. Sládeček yra įsitikinęs, kad neįmanoma, jog administracinės įstaigos būtų visiškai nepriklausomos, dažniausiai kalbama apie dalinį nepriklausomumą (tik kai kuriose srityse ir kai kuriais požiūriais)¹⁸. V. Mikule prieina išvados, kad administravimo įstaigų nepriklausomumas pasireiškia personalo, funkcinio ir ekonominiu nepriklausomumu. *Personalinė* nepriklausomybė susijusi su vadovų, kitų įstaigos narių skyrimu ir atleidimu bei dažniausiai nustatyta kadencija. *Funkcinė* nepriklausomybė reiškia vyriausybės negalėjimą kištis į veiklą vidaus aktais (nutarimais). *Ekonominė* nepriklausomybė turėtų būti susijusi su finansiniais resursais, gaunamais iš valstybės biudžeto (turėtų būti savarankiškas biudžeto skyrius)¹⁹.

Čekijos Respublikos Konstitucijoje yra numatytos dvi institucijos, kurios turi specialų statusą:

Konstitucijos 97²⁰ str. 1 dalyje teigiama, jog Aukščiausioji Kontrolės institucija yra nepriklausomas organas, kuris prižiūri valstybės turto valdymą ir valstybės biudžeto vykdymą. Pagal to paties straipsnio 2 dalį Respublikos prezidentas skiria Aukščiausiosios Kontrolės institucijos prezidentą ir viceprezidentą Deputatų rūmų teikimu. 3 dalyje įtvirtinta, kad Aukščiausiosios Kontrolės institucijos statusą, kompetenciją, organizacinę struktūrą bei kitas detales nustato įstatymas²¹.

¹⁸ Sládeček, V. *Obecné správní právo*. ASPI, 2004, p. 228.

¹⁹ Mikule, V. *Nezávislé správní urady?* In: Jiráskova, V (ed.). *Univerzita Karlova v Praze*. Praha: Nakl. Karolinum, 2002, p. 255.

²⁰ *Ústava České republiky*. Nakladatelství Olomouc, 1997.

²¹ Zákon č. 166/1993 Sb., o nejvyšším kontrolním úřadu.

Konstitucijos 98²² str. 1 dalis skelbia, kad centrinis valstybės bankas yra Čekijos nacionalinis bankas. Pagrindinis šio banko tikslas yra rūpintis valiutos stabilumu. Į jo veiklą galima kištis tik remiantis įstatymu. To paties straipsnio antroje dalyje įtvirtinta, kad šio darinio statusą, kompetenciją ir kitas detales nustato įstatymas²³.

Daugiau čekų konstitucija nenumato subjektų, kuriems būtų suteikti įgaliojimai viešojo administravimo srityje ir kartu kurie nebūtų pavaldūs vyriausybei kaip aukščiausiam vykdomosios valdžios organui ta prasme, kaip tai nustatyta Konstitucijos 67 straipsnyje. Anot J. Handrlicos, tokį dalyką galima būtų interpretuoti dvejopai²⁴. Pirma, institucijos, kurioms suteikti valstybinio administravimo įgaliojimai joms nesant hierarchinės administracijos struktūros dalimi, statusas turi būti įtvirtintas konstitucijoje. Todėl buvo siūloma papildyti Čekijos Respublikos Konstituciją nauju straipsniu, t.y. „institucijas, nepriklausomas nuo vyriausybės, galima steigti ir jų veiklą nustatyti tik įstatymu“. Antra, galima remtis koncepcija, kad konstitucija nesiima apibrėžti visų viešosios administracijos vykdymo sprendimo klausimų ir kad kai kurie vykdymo modeliai suderinami su Konstitucijos 79 straipsniu²⁵, t.y. modelius kurti leidžiant įstatymus. Tačiau būtina atkreipti dėmesį į demokratinės valstybės principų faktorių, t.y. turi būti įtvirtinti politinės-teisinės atsakomybės mechanizmai, jei įsteigiamas „nepriklausomas“ nuo vyriausybės darinys. Taip pat atsižvelgus į ES direktyvas²⁶ galima numanyti, jog įstatymų leidėjas steigs institucijas, nepavaldžias vyriausybei. 1999 m. tai numatė I. Pelikánová, kai teigė, jog Konstitucija neatlieka ir neprivalo atlikti užduoties nustatyti visaapimančią pagrindą. Nepriklausomų institucijų plėtotė turi vykti įstatymų lygmeniu²⁷. Taip pat prie antros interpretacijos galime priskirti kai kurių centrinius subjektus įtvirtinančių įstatymų analizę. Pavyzdžiui, nors Įstatymo dėl ministerijų ir kitų centrinių administravimo subjektų steigimo antrame straipsnyje nėra paminėta Asmens duomenų apsaugos tarnyba, tačiau įstatymo, reglamentuojančio šios institucijos statusą, 28

²² Ústava České republiky. Nakladatelství Olomouc, 1997.

²³ Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance [interaktyvus] [žiūrėta 2011-07-30] <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/zakony/download/zakon_o_cnb.pdf>.

²⁴ Handrlica, J., *op. cit.*, p. 132.

²⁵ 79 str.

- (1) Ministerijas ir kitas administracines institucijas bei jų žinybingumą/ kompetenciją nustato tik įstatymas.
- (2) Teisinį valstybės tarnautojų statusą ministerijose ir kituose organuose apibrėžia įstatymas.
- (3) Ministerijos, kitos administracinės institucijos bei savivaldos organai pagal įstatymą ir jo numatytose ribose gali

leisti poįstatyminius aktus (instrukce, předpisy), jei tai numatyta įstatymuose. (autoriaus vertimas)

²⁶ KOM (2007) 528 final; 2007/0195 (COD); KOM (2007) 529 final; 2007/0196 (COD); KOM (2007) 697 final; 2007/0247 (COD).

²⁷ Pelikánová, I.: Komise pro cenné papíry a nezávislé správní orgány. in: IX. Karlovarské právnické dny. Společnost německých, českých a slovenských právníků. Mnichov – Praha 1999, p. 216.

str. 1 dalyje deklaruota, kad ši institucija yra nepriklausoma bei savo veiklą atlieka nepriklausomai ir vadovaujasi tik įstatymais bei kitais teisės aktais, taip pat įtvirtinta, kad į šios institucijos veiklą galima kištis tik remiantis įstatymu²⁸. Asmeninis šios institucijos pareigūnų nepriklausomumas turi būti užtikrinamas specifinėmis jų skyrimo ir atleidimo taisyklėmis. Asmens duomenų apsaugos įstatymo 32 straipsnis ir 33 straipsnis įtvirtina, kad Tarybos pirmininką bei inspektorius skiria respublikos prezidentas Čekijos Respublikos Parlamento Senato siūlymu penkerių metų kadencijai, o inspektoriai dešimties metų kadencijai²⁹. Pirmininkas, remiantis minėto įstatymo 32 str. 7 ir 8 dalimis, gali būti atleistas anksčiau kadencijos pabaigos, jei nebeatitinka kokios nors sąlygos, skiriant jį, t.y. turi būti Čekijos Respublikos pilietis, turėti aukštąjį išsilavinimą ir būti nepriekaištingos reputacijos, o taip pat jei šešis mėnesius neatlieka savo funkcijų. Ypatingą statusą turi ir Radijo ir televizijos taryba³⁰, kuri taip pat nėra paminėta Įstatymo dėl ministerijų ir kitų centrinių administravimo subjektų steigimo antrajame straipsnyje. Ši taryba privalo prižiūrėti teisės aktų, nustatančių radijo ir televizijos transliavimą, laikymąsi bei rūpintis transliacijos pliuralizmu. Specialus statusas šiai institucijai suteiktas dėl to, kad būtų išvengta kai kurių subjektų (įskaitant ir vyriausybę) suinteresuotumo savo įvaizdžiu³¹. Ir europiniu lygmeniu egzistuoja pasiūlymai įtvirtinti nepriklausomą šios srities reguliavimą³². Radijo ir televizijos taryba, remiantis Įstatymo dėl radijo ir televizijos transliacijos bei kitų įstatymų pakeitimo³³ 5 straipsniu, skirtingai nei Asmens duomenų apsaugos tarnyba yra įtvirtinta kaip administravimo subjektas. Tačiau ne kartą šiame įstatyme yra pabrėžtas jos nepriklausomumas ir nešališkumas³⁴. Nepriklausomumą tam tikra prasme turėtų užtikrinti ir tai, jog Tarybos narius

²⁸ Zákon č. 100/ 2000 Sb., o ochraně osobních údajů, 28 str.: §28 (1) Úřad je nezávislý orgán. Ve své činnosti postupuje nezávisle a řídí se pouze zákony a jinými právními předpisy (2) Do činnosti Úřadu lze zasahovat jen na základě zákona. J. Handrlica pastebi, kad panašias normas galima rasti ir ES teisės aktuose, pvz., Europos parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/ES, 1995-10-24 dėl fizinių asmenų apsaugos asmens duomenų apdorojimo atžvilgiu ir laisvu tų duomenų disponavimu. Žr.: Handrlica, J., *op. cit.*, p. 133.

²⁹ Zákon č. 100/ 2000 Sb., o ochraně osobních údajů [interaktyvus] [žiūrėta 2011-07-30] <<http://www.vzdelanyzastupitel.cz/elearning/plne-texty-zakonu/zakon-c-101-2000-sb-o-ochrane-osobnich-udaju.aspx>>.

³⁰ Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. Apie Čekijos žiniasklaidos rinkos reguliavimą galima paskaityti Harcourt, A. The Regulation of Media Markets in selected EU Accession States in Central and Eastern Europe// *European Law Journal*, Vol. 9, No. 3, July 2003, p. 325-327.

³¹ Handrlica, J., *op. cit.*, p. 133.

³² Europos tarybos pasiūlymas (2004) 1641, 2 punktas.

³³ Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů [interaktyvus] [žiūrėta 2011-10-19] <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-28-kvetna-2009-kterym-se-meni-zakon-c-2312001-sb-o-provozovani-rozhlasoveho-a-televizniho-vysilani-a-o-zmene-dalsich-zakonu-ve-zneni-zakon-c-2312001-sb-o-provozovani-rozhlasoveho-a-televizniho-vysilani-a-o-zmene-dalsich-zakonu-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-a-zakon-c-4841991-sb-o-ceskem-rozhlasu-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-17208.html>>.

³⁴ Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, 7 str. 7 d, 13 d.

skiria ir atleidžia ministras pirmininkas Parlamento Deputatų rūmų siūlymu³⁵. Kadencijos laikotarpis – šešeri metai. Deputatų rūmai, remiantis minėto įstatymo 7 str. 7 dalimi, gali siūlyti atleisti Tarybos narį, jeigu neatlieka funkcijų, nebeatitinka sąlygų joms atlikti, jeigu pareigūno elgesys kelia abejonę dėl jo nešališkumo ir nepriklausomumo, arba Tarybos nepriklausomumo. Abiejų institucijų, t.y. Asmens duomenų apsaugos tarnybos ir Radijo ir televizijos tarybos, statusas yra vykdomosios valdžios atžvilgiu specifinis, jos nepriklauso hierarchiškai išdėstyta valstybinei valdžiai ir nepriklauso nuo vyriausybės, kaip politinio centro, veiksmų ar sprendimų³⁶.

Remiantis Įstatymo dėl ministerijų ir kitų centrinių administravimo subjektų steigimo visų kitų centrinių administravimo subjektų vadovus skiria vyriausybė, išskyrus Čekijos statistikos įstaigos vadovą bei Ekonominės konkurencijos apsaugos tarnybos vadovą, kuriuos skiria Respublikos prezidentas vyriausybės siūlymu. Čia galima įžvelgti tam tikrą JAV independent regulatory agencies modelio perėmimą. Pirma, vadovus skiria prezidentas arba vyriausybė, bet Deputatų rūmų siūlymu tam tikram kadencijos laikotarpiui. Antra, pareigūnus galima atleisti tik esant atitinkamuose įstatymuose numatytoms sąlygoms. Reikia pastebėti, kad visos Įstatyme įvardytos institucijos, o taip pat ir kiti jame nepaminėti centriniai administravimo subjektai yra priklausomi nuo valstybės biudžeto. Žinia, jog įstatymą dėl biudžeto ruošia Finansų ministerija ir tik dėl keletos institucijų³⁷, nesutikus vyriausybei, gali sprendimą priimti Deputatų rūmų biudžeto komitetas. Čekijos nacionalinio banko teisinis reglamentavimas yra ypatingas. Jis veikia pagal biudžetą, kurį patvirtina banko taryba. Šis biudžetas skirstomas į turto valdymo išlaidas bei veiklos išlaidas. Taip yra užtikrinama finansinė centrinio banko nepriklausomybė³⁸.

4. ČEKIJOS RESPUBLIKOS NEPRIKLAUSOMŲ VALSTYBINIO ADMINISTRAVIMO INSTITUCIJŲ TIPOLOGIJA

V. Sládečko nuomone, Čekijos nepriklausomas administravimo institucijas galima išskaidyti į dvi stambias grupes. Pirma, grupė darinių, kuriuos galima pavadinti *reliatyviai nepriklausomomis įstaigomis*. Antra, grupė darinių, kurias įvardija *visiškai nepriklausomomis įstaigomis*. Pirmai grupei priklauso centrinės administravimo institucijos, susietos vyriausybės

³⁵ Ibid, 7 str. 1 d.

³⁶ Handrlica, J., *op. cit.*, p. 134.

³⁷ Deputatų rūmai, Senatas, respublikos prezidento kanceliarija, Konstitucinis teismas, Aukščiausia kontrolės institucija, Visuomenės teisių apsaugos kanceliarija).

³⁸ Handrlica, J., *op. cit.*, p. 136.

nutarimais ir vyriausybės pareiga valdyti ir kontroliuoti jų veiklą. Šiai grupei būtų galima priskirti Ekonominės konkurencijos apsaugos įstaigą (Úřad pro ochranu hospodářské soutěže), Čekijos statistikos įstaigą (Český statistický úřad), Energetikos reguliavimo tarnybą (Energetický regulační úřad), o taip pat Čekijos telekomunikacijos tarnybą (Český telekomunikační úřad). Visiškai nepriklausomų administravimo institucijų kategorijai galima priskirti Radijo ir televizijos taryba (Rada pro rozhlasové a televizní vysílání), Asmens duomenų apsaugos tarnyba (Úřad pro ochranu osobních údajů), o su tam tikrom išimtim čia galime priskirti ir Akreditacinę komisiją (Akreditační komise)³⁹. Tačiau reikia pastebėti, kad kiti mokslininkai kai kurias iš šių institucijų priskiria prie vyriausybės, o pagrindiniu nepriklausomų institucijų kriterijumi laiko tai, kad jų vadovus skiria prezidentas, nepaisant to, kieno siūlymu – ar vyriausybės, ar Senato⁴⁰.

Ekonominės konkurencijos apsaugos įstaiga yra centrinis valstybinio administravimo subjektas, turintis įgaliojimus konkurencijos apsaugos, viešų konkursų ir koncepcijų priežiūros, valstybės paramos atitikimo Europos Sąjungos taisyklėms stebėjimo ir koordinavimo srityse⁴¹. Remiantis Ekonominės konkurencijos apsaugos įstaigos veiklos įstatymo⁴² pirmo paragrafo trečiuoju punktu, įstaigai vadovauja pirmininkas, kurį skiria prezidentas vyriausybės siūlymu šešerių metų kadencijai. To paties straipsnio ketvirtame punkte numatyta, kad pirmininkas negali būti kokios nors partijos ar partijos judėjimo narys. Pirmininką atleidžia prezidentas vyriausybės siūlymu. Tačiau atleisti jį galima tik esant minėtame įstatyme numatytiems aplinkybėms, t.y. jeigu neatlieka savo funkcijų ilgiau nei šešis mėnesius, jeigu pažeidžia įstaigos veiklos nešališkumą ar nepriklausomumą. Pirmininkas skiria tris pavaduotojus, kurie veikia, remdamiesi pirmininko sprendimais. Šis institucija nėra kolegiali, nors jai vadovauja ne direktorius, o pirmininkas (předseda).

³⁹ Sládeček, V., *op. cit.*, p. 228-229.

⁴⁰ Vyriausybės įstaigos yra tokios: na vládě závislé (vládě podřízené) nejvyšší (ústřední) správní úřady – Český úřad zeměměřický a katastrální (ČÚZaK), Český báňský úřad (ČBÚ), Úřad průmyslového vlastnictví (ÚPV), Správa státních hmotných rezerv (SSHR), Státní úřad pro jadernou bezpečnost (SÚJB), Národní bezpečnostní úřad (NBÚ), Energetický regulační úřad (ERÚ), Český telekomunikační úřad (ČTÚ), Grantová agentura České republiky (GAČR), Technologická agentura České republiky (TAČR). Vyriausybei neatskaitingos institucijos yra tokios: na vládě nezávislé (vládě nepodřízené) nejvyšší (ústřední) správní úřady: Český statistický úřad (ČSÚ), Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS), Úřad pro ochranu osobních údajů (ÚOOÚ), Rada České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV), Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ), Česká národní banka (ČNB), ombudsman. Žr.: [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <<http://artax.karlin.mff.cuni.cz/~peters/sprava.html>>.

⁴¹ Ekonominės konkurencijos saugumo įstaiga [ineraktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <<http://www.compet.cz/>>.

⁴² Zákon č. 273/1996 Sb., o působnosti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Legislativa/273_1996.pdf>.

*Čekijos statistikos tarnyba*⁴³ buvo įsteigta 1969 m. Įstatymu dėl ministerijų ir kitų centrinių administravimo subjektų steigimo. Tai centrinė valstybinio valdymo institucija, vadovaujanti apygardų statistinėms tarnyboms, o šios – apylinkių. Šio darinio statusas atskirai reglamentuojamas Čekų statistikos tarnybos statutu, patvirtintu vyriausybės nutarimu⁴⁴. Remiantis šio dokumento 6 straipsniu, Tarnybai vadovauja pirmininkas, kurį skiria Respublikos prezidentas vyriausybės siūlymu. Kadencijos laikas nenustatytas, todėl vyriausybė bet kada gali pasiūlyti atleisti pareigūną, o prezidentas turėtų tokiam siūlymui pritarti⁴⁵. Įstatymo dėl statistikos tarnybos 5 paragrafo b punkte nustatyta, kad Čekijos statistikos tarnyba, sudarydama ir pateikdama statistinę informaciją, yra nepriklausoma⁴⁶. Tai reiškia, kad vyriausybė negali kištis į statistikos tarnybos veiklą savo sprendimais⁴⁷. Gaudama duomenis ir apdorodama bei įvertindama statistinę informaciją, ši institucija veikia taip, kad nebūtų pažeistas informacijos objektyvumas ir nebūtų apriboti ar iškraipyti viešinami duomenys (įstatyme vietoje žodžio nepriklausomumas yra žodis „nešališkumo garantijos“⁴⁸)⁴⁹. Minėto straipsnio a punkte nustatyta, kad, įgyvendinandama valstybės statistikos veiklą, Čekijos statistikos tarnyba vadovaujasi įstatymais bei kitais teisės aktais, tačiau ne vyriausybės nutarimais⁵⁰. Įstatymo dėl statistikos tarnybos 6 paragrafe deklaruojama, kad Čekijos statistikos tarnyba steigia savo patariamąjį organą, t.y. tarybą, kurią sudaro Tarnybos pirmininkas bei jo paskirti statistinės teorijos praktikai bei ekspertai (negali būti daugiau nei 25 nariai). Ši tarnyba yra vienvaldė, t.y. jai vadovauja pirmininkas. Tačiau vadovybę be pirmininko sudaro jo paskirti pavaduotojai bei patariamoji taryba. Įdomu tai, jog mokslininkai šį darinį priskiria prie reliatyviai nepriklausomų įstaigomų, tačiau praktikai priskiria ši darinį prie vyriausybei atskaitingų, t.y. ją apibrėžia kaip vyriausybės

⁴³Čekijos statistikos tarnyba [interaktyvus] [žiūrėta 2011-08-01] <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/o_ceskem_statistickem_uradu>.

⁴⁴Statut Českého statistického úřadu schválený usnesením vlády České republiky číslo 1160 ze dne 7. listopadu 2001, ve znění usnesení vlády České republiky číslo 682 ze dne 18. června 2007 [interaktyvus] [žiūrėta 2011-08-01] <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statut_ceskeho_statistickeho_uradu>.

⁴⁵Sládeček, V., *op. cit.*, p. 230; Handrlica, J., *op. cit.*, p. 135.

⁴⁶Zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě [interaktyvus] [žiūrėta 2011-08-01] <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/5_zaruky_nestrannosti_statni_statisticke_sluzby>.

⁴⁷Mikule, V., *op. cit.*, p. 251-255.

⁴⁸Záruky nestrannosti.

⁴⁹Zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě [interaktyvus] [žiūrėta 2011-08-01] <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/5_zaruky_nestrannosti_statni_statisticke_sluzby>.

⁵⁰Taip teigia tiek V. Sládečekas, tiek J. Handrlica. Žr.: Sládeček, V., *op. cit.*, p. 230; Handrlica, J., *op. cit.*, p. 135.

įstaiga. Išskirtinis šios institucijos bruožas būtų tas, kad jos vadovą skiria prezidentas. Tuo tarpu kitų vyriausybės įstaigų vadovus skiria vyriausybė⁵¹.

*Energetikos reguliavimo tarnyba*⁵² buvo įsteigta 2001 m. Įstatymu dėl valstybinio valdymo sąlygų bei vykdymo energetikos srityse bei atitinkamų įstatymų keitimo⁵³. Šio įstatymo 15 straipsnyje skelbiama, kad valstybinį valdymą energetikos srityje atlieka ministerija⁵⁴, Energetikos reguliavimo tarnyba, valstybinės energetikos inspekcijos. Minėto įstatymo 17 straipsnyje Tarnyba apibūdinama kaip administravimo institucija, įgyvendinanti reguliavimą energetikos srityje ir turinti savo skyrių valstybiniame Čekijos Respublikos biudžete. Minimo įstatymo 17 b str. 2 dalyje nurodyta, kad Tarnybos vadovą skiria vyriausybė penkerių metų kadencijai (gali būti asmuo paskirtas ne daugiau kaip dviems kadencijoms). Kadencija, kaip V. Sládečekas pareiškė, šiek tiek garantuoja nepriklausomumą⁵⁵. Priežastys, dėl kurių nesibaigus kadencijai, galima atleisti pirmininką, yra tokios: dėl rimtos ligos negalint vykdyti savo įsipareigojimų arba dėl grubaus pareigų vykdymo pažeidimo arba dėl teismo sprendimo padarius baudžiamąjį nusikaltimą, o taip pat, jei asmuo atsisako atlikti savo funkcijas.

*Čekijos ryšių tarnyba*⁵⁶ buvo įsteigta 2005 m., priėmus Elektroninių komunikacijų įstatymą⁵⁷. Įstatymo trečio paragrafo pirmame punkte ši tarnyba įvardyta kaip centrinė administravimo įstaiga⁵⁸, vykdanči viešąjį administravimą elektroninių ir pašto komunikacijų srityse. Šis darinys savo veikloje vadovaujasi jau minėtu įstatymu, Pašto paslaugų įstatymu⁵⁹, Įstatymu dėl kai kurių paslaugų radijo ir televizijos bei informacinės visuomenės srityse apsaugos⁶⁰ ir t.t. Remiantis, Čekijos ryšių tarnybos statutu, patvirtintu šios institucijos

⁵¹ Pavyzdžiui, Státní úřad pro jadernou bezpečnost, Úřad průmyslového vlastnictví,

⁵² Energetikos reguliavimo tarnyba [interaktyvus] [žiūrėta 2011-08-01] <<http://www.eru.cz/>> .

⁵³ Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon) [interaktyvus] [žiūrėta 2011-08-01] <<http://www.tzb-info.cz/pravni-predpisy/zakon-c-458-2000-sb-o-podminkach-podnikani-a-o-vykonu-statni-spravy-v-energetickych-odvetvich-a-o-zmene-nekterych-zakonu-energeticky-zakon>>.

⁵⁴ Bütent Pramonės ir prekybos ministerija - Ministerstvo průmyslu a obchodu [interaktyvus] [žiūrėta 2011-08-01] <Ministerstvo průmyslu a obchodu>.

⁵⁵ Sládeček, V., *op. cit.*, p. 231.

⁵⁶ Žr.: Český telekomunikační úřad [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <<http://www.ctu.cz/o-ctu/zakladni-informace.html>>; Skudder, A. The Regulation of Telecommunications in the Czech Republic// European Law Journal, Vol. 9, No. 3, July 2003, p. 341-364.

⁵⁷ Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2005/sb043-05.pdf>>.

⁵⁸ jako ústřední správní orgán.

⁵⁹ Zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <http://www.ctu.cz/cs/download/postovni_sluzby/zakon_29-2000_zpsl-uplne_zneni_01-2011.pdf>.

⁶⁰ Zákon č. 206/2005 Sb., o ochraně některých služeb v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a služeb informační společnosti [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2005/sb074-05.pdf>>.

pirmininko⁶¹, šis darinys savo veikloje vadovaujasi minėtais įstatymais bei Europos Sąjungos teisės aktais, tarptautinėmis sutartimis, Statutu, vyriausybės nutarimais, taip pat savo paties išleistais teisės aktais. Statuto 5 straipsnyje nurodyta, kad tarnybai vadovauja pirmininkas, kurį skiria ir atleidžia vyriausybė informatikos ministro siūlymu. Pirmininkas, baigiantis kalendoriniams metams, pateikia vyriausybei metinę ataskaitą apie Tarnybos veiklą. Ši institucija yra kolegiali, nes joje steigama taryba, kuriai vadovauja Tarnybos pirmininkas⁶². Ji yra sudaryta iš penkių narių, kuriuos taip pat skiria vyriausybė informatikos ministro siūlymu. Daugelis faktorių byloja, kad ši institucija nėra visiškai nepriklausoma nuo vykdomosios valdžios. Pavyzdžiui, Tarnybos tarybos sudaryme dalyvauja vyriausybė ir informatikos ministerija, kasmet Tarnyba teikia vyriausybei veiklos ataskaitą. Maža to, Elektroninių komunikacijų įstatymo 106 paragrafo 1 dalyje nustatyta, kad Tarnyba turi pateikti bet kokią informaciją, jei to reikalauja ministerija. Būtent ministerija teikia pasiūlymus vyriausybei dėl valstybės politikos elektroninių ryšių srityje ir seka jos įgyvendinimą⁶³. Tačiau reikia pripažinti, kad šios Tarnybos laikyti įstaiga prie Informatikos ministerijos nebūtų tikslu. Elektroninių komunikacijų įstatyme yra apibrėžti ir šios institucijos santykiai su parlamentu, t.y. kasmet ji privalo teikti veiklos ataskaitą kartu su paaiškinimais ir papildoma informacija ne tik vyriausybei, bet ir parlamentui, t.y. Deputatų rūmams bei Senatui.

Pakankamai specifinė padėtis būdinga *Radijo ir televizijos tarybai*. Remiantis Radijo ir televizijos transliavimo įgyvendinimo įstatymo antruoju skyriumi⁶⁴, Taryba yra administravimo darinys radijo ir televizijos transliavimo, audiovizualios žiniasklaidos srityje, prižiūrinti programų pasiūlymų įvairovės, teikiamos informacijos saugumą ir vystymą, besirūpinanti jų turinio nepriklausomumu ir t.t. Minėtam įstatyme yra įtvirtintas ypatingas, kombinuotas narių skyrimo ir atleidimo būdas. Narių iš viso trylika. Juos skiria ministras pirmininkas Deputatų rūmų siūlymu, „ir tai ministras pirmininkas daro iškart gavęs pasiūlymą“. Kadencijos laikas – šešeri metai. Taigi narius renka Parlamentas, o tų rinkimų

⁶¹ Statut Českého telekomunikačního úřadu (ČTÚ) [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <http://www.ctu.cz/1/download/Statut_CTU/statut_ctu.pdf>.

⁶² Taryba tvirtina Tarnybos statutą, Tarnybos veiklos planą, Tarnybos biudžeto pasiūlymą, pranešimus apie Tarnybos veiklą; priima sprendimus dėl įkainių, svaraus rinkoje verslo subjekto nustatymo bei įpareigojimų nustatymų tokiam subjektui ir t.t. Žr. Statut Českého telekomunikačního úřadu (ČTÚ) [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <http://www.ctu.cz/1/download/Statut_CTU/statut_ctu.pdf>.

⁶³ Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2005/sb043-05.pdf>>.

⁶⁴ Zákon 231/2001 Sb. ze dne 17. května 2001, o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <<http://www.rtrv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/231-2001.pdf>>.

rezultatas yra privalomas ministrui pirmininkui. Parlamentas gali ministrui pirmininkui pasiūlyti atleisti Tarybos narį prieš baigiantis jo kadencijai, jei jis nevykdo savo funkcijų, arba savo veiksmais sukelia įtarimus dėl jo nešališkumo, nepriklausomumo arba kelia grėsmę visos Tarybos nešališkumui. Tarybos nariai negali būti politinių partijų ar judėjimų dalyviais. Tarybos narių nepriklausomumą pabrėžia nuostata, pagal kurią Tarybos nariai vykdo savo funkcijas asmeniškai ir dėl jų atlikimo negali priimti jokių nurodymų ar instrukcijų.

*Asmens duomenų apsaugos tarnyba*⁶⁵ buvo įsteigta 2000 m. Asmens duomenų įstatymo 28 paragrafo pirmoje⁶⁶ dalyje įtvirtinta, kad Asmens duomenų apsaugos tarnyba yra nepriklausoma institucija, kuri savo veiklą vykdo nepriklausomai ir vadovaujasi tik įstatymais bei kitais teisės aktais, be to, į jos veiklą galima kištis tik įstatymų nustatyta tvarka. Tarnybos veikla finansuojama iš atskiro valstybės biudžeto skyriaus. 32 ir 33 Įstatymo paragrafuose įtvirtinta ypatinga narių skyrimo ir atleidimo tvarka: Tarnybos pirmininką ir inspektorius skiria respublikos prezidentas Senato siūlymu. Tarnybos pirmininkas skiriamas penkerių metų kadencijai, o inspektoriai – dešimties metų kadencijai. Pirmininkas dar nesibaigus kadencijai gali būti atleistas, jei nebeatitinka jo paskyrimo reikalavimų, t.y. turėti baigtą aukštąjį išsilavinimą, būti nebaustam už tyčinius nusikaltimus arba nusikaltimus, padarytus dėl neatsargumo asmens duomenų tvarkymo srityje, nepriklausyti jokiai partijai ar partiniam judėjimui ir t.t. Gali būti atleistas, jei nevykdo savo pareigų šešis mėnesius. Tie patys atleidimo pagrindai galioja ir inspektoriams.

*Akreditacinė komisija*⁶⁷ yra darinys, sudarytas iš dvidešimt vieno nario. Juos skiria švietimo, jaunimo ir kūno kultūros ministro siūlymu vyriausybė šešerių metų kadencijai. Šios komisijos statutą tvirtina savo nutarimu Vyriausybė⁶⁸. Remiantis Aukštųjų mokyklų įstatymo 83 paragrafu⁶⁹, ministras, prieš siūlydamas Akreditacinės komisijos kandidatūras vyriausybei, tariasi su aukštųjų mokyklų atstovais, Tyrimų ir vystymo taryba bei Čekijos Respublikos Mokslų akademija. Narystė galima tik dviem kadencijoms. Komisijos nariais negali būti rektoriai, prorektoriai ir dekanai. V. Sládečko nuomone⁷⁰, įstatyme šis darinys nėra aiškiai

⁶⁵ Úřad pro ochranu osobních údajů [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <<http://www.uoou.cz/uoou.aspx?menu=13>>.

⁶⁶ Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <<http://www.uoou.cz/uoou.aspx?menu=4&submenu=5&loc=20>>.

⁶⁷ Akreditační komise [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <<http://www.akreditacnikomise.cz/>>.

⁶⁸ Statut Akreditační komise [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <http://www.akreditacnikomise.cz/attachments/234_statut_ak_2004.pdf>.

⁶⁹ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <http://www.akreditacnikomise.cz/attachments/226_CZ_Zakon_111_1998_sb_uplne_zneni.pdf>.

⁷⁰ Sládeček, V., *op. cit.*, p. 233.

apibrėžtas. Iš pirmo žvilgsnio ši komisija veikia tarsi koks nors rinktinis patariamasis Švietimo, jaunimo ir kūno kultūros ministerijos susirinkimas. Remiantis to paties paragrafo 6 punktu, Akreditacinė komisija, vykdydama savo funkcijas, yra nepriklausoma⁷¹. Tai turėtų būti bruožas, bylojantis apie sprendimų priėmimo nepriklausomumą. Kitaip tariant, kai kuriais atvejais ši komisija savo sprendimais gali įpareigoti ir pačią ministeriją, nors remiantis minėtos Įstatymo 83 paragrafo 9 punktu, Akreditacinės komisijos veiklą materialiai ir finansiškai užtikrina ministerija.

5. ČEKIJOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PASTANGOS SUKURTI NEPRIKLAUSOMŲ ADMINISTRAVIMO INSTITUCIJŲ SISTEMĄ

Akivaizdu, jog Čekijoje nėra aiški nepriklausomų administravimo subjektų sistema, jų vadovų skyrimo taisyklės egzistuoja be aiškiai nustatytos koncepcijos. Todėl buvo imtasi tam tikrų veiksmų. Vyriausybė ne kartą yra priėmus nutarimus, susijusius su reguliavimo reforma. Pavyzdžiui, 2000 m. Čekijos vyriausybė nutarimu Nr. 764 sutiko, kad Čekijos Respublika būtų įtraukta į reguliavimo mechanizmą, įgyvendinamo OECD, vertinimo procesus. Šių vertinimų rezultatas buvo Pranešimas dėl reguliavimo reformos Čekijos Respublikoje⁷². 2001 m. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija kartu su delegacija iš Čekijos Respublikos, kuriai vadovavo tuometis ministras pirmininkas ir finansų ministras, Paryžiuje išanalizavo Pranešimą dėl reguliavimo reformos Čekijos Respublikoje. Savo svarstymų išvadas darbo grupė pateikė dokumente „Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos pasiūlymų tolesniems Čekijos Respublikos reguliavimo reformos veiksams analizė“. Vienas iš pasiūlymų buvo pagerinti politinį pagrindą naujų nepriklausomų reguliavimo institucijų veiklos efektyvumui, nepriklausomumui ir atsakomybei plėtoti, kuriant jų sistemą įtvirtinančius teisės aktus, veiklos metodus bei santykius su Ekonominės konkurencijos apsaugos tarnyba. Tais pačiais metais vyriausybė priėmė nutarimą, kuriame vienas iš įtvirtintų tikslų buvo ištirti pasiūlymą dėl bendro nepriklausomų reguliavimo institucijų modelio funkcionavimo, paremto ES bei OECD gera praktika⁷³. Visų šių veiksmų

⁷¹ 2010 m. sausio 4 d. švietimo, jaunimo ir kūno kultūros ministrė Miroslava Kopicová pasirašė memorandumą dėl Akreditacinės komisijos nepriklausomumo. Memorandum ministryně školství, mládeže a tělovýchovy o nezávislosti Akreditační komise [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <http://www.akreditacnikomise.cz/attachments/233_CZ_Memorandum_o_nezavislosti_AK.pdf>.

⁷² OECD Reviews of Regulatory Reform: Regulatory Reform in the Czech Republic, OECD, Praha 2000.

⁷³ Usnesení vlády České republiky č. 650 ze dne 25. června 2001. K Analýze doporučení Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) pro další postup regulační reformy v České republice a k návrhům opatření k naplnění těchto doporučení [interaktyvus] [žiūrėta 2011-07-28] <http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/540BF31E4C93D3B8C12571B6006D2EBA>.

rezultatas buvo koncepcinės vyriausybės medžiagos sudarymas, kuris buvo pavadintas „Bendras valstybės reguliavimo subjektų modelis“⁷⁴. Šio dokumento pagrindinis tikslas buvo nustatyti bendrą reguliavimo tarnybų modelį, pagal kurį bus koreguojami egzistuojantys subjektai bei kuris būtų privalomas, steigiant kitus reguliavimo subjektus. Kuriant šį dokumentą bendradarbiavo Energetikos reguliavimo tarnyba, Čekijos ryšių tarnyba, Valstybinė branduolinės apsaugos tarnyba⁷⁵, Radijos ir televizijos taryba, tuomet dar egzistavusi Vertybinių popierių komisija. Taigi bendras modelis turėjo būti taikomas būtent šiems subjektams ir ateityje steigiamiems. Reikėtų pabrėžti, jog pačiame dokumente yra nurodyta, kad reguliavimo subjektai čia laikomi pirmiausia tie dariniai, kurie susiję su ekonomikos reguliavimu tam tikrame sektoriuje⁷⁶. Pagrindinės šio dokumentos idėjos buvo tokios:

Pateiktos pagrindinės sąvokos (reguliavimas, reguliuojama veikla, reguliuojamas subjektas, reguliatorius), kurių apibrėžimo pagrindas buvo Europos Sąjungos bei Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos dokumentai⁷⁷. *Reguliavimas* apibrėžtas kaip verslo arba kitokios veiklos šakos nukreipimas viešajam interesui apginti tam, kad būtų sukurti pagrindai ekonominės konkurencijos atsiradimui ir veikimui vartotojų bei kitų rinkos dalyvių interesų apsaugai. Reguliavimas yra valstybinio valdymo/ administravimo veikla. *Reguliuojama veikla* – tai reguliuojamo subjekto veiklų sancaupa, nukreipta į viešąjį (visuomeninį) interesą. Reguluojamą veiklą galim vykdyti tik įstatymo nustatyta tvarka. Reguluojamą veiklą galima įgyvendinti licencijų, leidimų arba įgaliojimų pagrindu, jei įstatymas nenumato kitaip. *Reguliuojamas subjektas* yra juridinis arba fizinis asmuo, atliekantis reguliuojamą veiklą. *Regulatorius* arba *vastybinė reguliavimo tarnyba/ agentūra* yra institucija, kurios misija yra vykdyti reguliavimą reguliuojamų subjektų įstatymais numatytose srityse atžvilgiu bei atlikti kitus tikslus, dažniausiai – priežiūrą ir kontrolę. Įstatymais regulatoriaus statusas yra įvardijamas kaip administravimo tarnyba. Regulatorius

⁷⁴ Materiál vlády České republiky o obecném modelu státních regulačních úřadů. Visą šio dokumento tekstą galima rasti Handrlíca, J., *op. cit.*, p. 167-178.

⁷⁵ Valstybinė branduolinės apsaugos tarnyba yra tiesiogiai vyriausybei atskaitinga institucija, kuriai vadovauja pirmininkas, skiriamas vyriausybei. Lietuvos terminologija naudojantis, šią instituciją galima būtų priskirti prie Vyriausybės įstaigų. Žr.: Státní úřad pro jadernou bezpečnost [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <http://www.sujb.cz/?c_id=76>.

⁷⁶ Materiál vlády České republiky o obecném modelu státních regulačních úřadů. Visą šio dokumento tekstą galima rasti Handrlíca, J., *op. cit.*, p. 167.

⁷⁷ White Paper on European Governance – COM (2001) 428; European Governance: Better Lawmaking COM (2002) 275 final; The operating framework for European Regulatory Agencies (COM (2002) 718 final; Independent Regulators, Political Challenges and Institutional Design – SG/SGR (2003)3; Independent Regulators in the South East European Countries, October 2003.

yra vykdomosios valdžios dalis, tačiau išsaugantis nepriklausomumą tuo požiūriu, kad į jo sprendimų priėmimą negali kištis nei vyriausybė, nei ministerijos⁷⁸.

Šiame dokumente apibrėžiami reguliatoriaus santykiai su Deputatų rūmais, vyriausybe, ministerijom, kitais centriniams administravimo subjektais, Ekonominės konkurencijos apsaugos tarnyba. Kasmet, vėliausiai iki birželio pabaigos, reguliatorius privalo *Deputatų rūmams* pateikti veiklos ataskaitą, kurioje nurodo duomenis apie savo veiklą, išleistas reguliavimo priemones, kriterijus, kurių pagrindu reguliatorius veikė, licencijavimo pagrindų pakeitimus, atliktos kontrolės rezultatus ir t.t. Reguliatorius privalo pateikti *vyriausybei* ekspertinę nuomonę atvejais, kai ši svarsto ir pritaria dalykuose, susijusiuose su reguliatoriaus veikla, taip pat informuoti vyriausybę dėl poreikio priimti arba panaikinti teisės aktus, susijusius su reguliatoriaus vykdoma veikla. Reguliatorius privalo pateikti metinę ataskaitą prieš mėnesį prieš ją pateikiant Deputatų rūmams. Dokumente minima, kad reguliatoriaus santykis su *ministerijom bei kitais centriniams subjektams* turi būti grindžiamas partnerystės, o ne pavaldumo principu. Taigi šie subjektai privalo vienas kitam teikti informaciją, keistis sprendimais, kurie gali būti svarbūs vienam ar kitam dariniui, koordinuoti veiklą ypač asmenų, susijusių tiek su reguliatoriaus, tiek su ministerijos veikla, atžvilgiu. Reguliatorius ir *Ekonominės konkurencijos apsaugos tarnyba* turi bendradarbiauti, reikalauti priimamų sprendimų, susijusių su jų bendra veikla, pagrindimo bei ieškoti bendro sutarimo.

Regulatorius privalo priimti bendrojo, privalomojo pobūdžio sprendimus, jei taip nustatyta įstatymo. Savo sprendimus reguliatorius privalo argumentuoti, nustatyti kriterijus, laiką bei metodus, kuriais konsultuoja visuomenę. Reguliatorius privalo turėti specialią komisiją, į kurios sudėtį įeitų specialistai, mokslininkai, ir kuri konsultuotų privalomų sprendimų klausimais. Reguliatorius subjektui, nesilaikančiam teisės aktų, gali skirti ekonominę sankciją.

Regulatorius steigiamas įstatymu, kaip centrinio administravimo subjektas. Reguliatoriaus organai yra vadovas arba pirmininkas ir taryba. Tai gali būti tiek kolegiali, tiek vienvaldė institucija. Tarybą turi sudaryti ne daugiau kaip penki nariai. Kadencija turi trukti penkeris metus, pareigas galima eiti ne daugiau kaip dvi kadencijas. Vadovą ar tarybos narius skiria vyriausybė ministro pirmininko siūlymu.

Regulatorius finansuojamas iš valstybės biudžeto, tačiau gali naudoti ir savo išteklius.

---

⁷⁸ Remiantis Čekijos Respublikos turto įstatymo 3 str. 1 d., reguliatorius yra organizacinė valstybės dalis, kuri disponuoja valstybės turtu. Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky [interaktyvus] [žiūrėta 2011-07-29] <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-o-majetku-ceske-republiky-5184.html>>.

Regulatoriaus fondui galioja tos pačios taisyklės kaip ir rezervo fondui. Taip tarnybos fondo statusas būtų identiškas rezervo fondui. Metų pabaigoje tarnybos fondo lėšos nedingsta, o regulatorius jas bet kada gali pervesti į vaslybės biudžeto sąskaitą. Vidaus kontrolę atlieka pats regulatorius, kaip tą numato Finansinės kontrolės įstatymas⁷⁹. Išorės kontrolę atlieka Aukščiausia kontrolės tarnyba.

J. Handrlica pastebėjo, kad „Bendras valstybės reguliavimo subjektų modelis“ taip ir liko pasiūlymo lygmenyje, o idėjos nebuvo realizuotos. Tačiau, manytina, kad diskusija bus pratęsta vien jau dėl Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimo.

IŠVADOS

Čekų mokslininkai, vardydami viešojo administravimo subjektus, šalia vyriausybės, ministerijų, įstaigų, pavaldžių ministerijoms, mini ir nepriklausomus valstybinio administravimo subjektus. Čekai juos vadina nezávislé správní orgány (nepriklausomi administravimo organai) arba státní úřady, které vykonávají státní správu mimo její organizační strukturu (valstybės institucijos, kurios įgyvendina viešąjį administravimą šalia organizacinės jos struktūros).

Čekijos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnyje įtvirtinta, kad vyriausybė yra „aukščiausias vykdomosios valdžios organas“. Vyriausybė turi aukščiausios institucijos statusą viešosios administracijos atžvilgiu, nes „vadovauja, kontroliuoja ir jungia“ ministerijų bei kitų centrinių viešojo administravimo subjektų veiklas. Remiantis Įstatymu dėl ministerijų ir kitų centrinių administravimo subjektų steigimo, tiek ministerijos, tiek ir įvardyti administravimo subjektai yra įpareigoti laikytis vyriausybės nutarimų, kuriuose ši išreiškia savo nuostatas įvairiais viešosios administracijos klausimais. Taip iš esmės yra realizuojama vyriausybės programa, dėl kurios piliečiai išreiškė savo nuomonę rinkimų metu. Tarp vyriausybės ir parlamento egzistuoja politinė – teisinė atsakomybė, vyriausybė yra atsakinga įstatymų leidėjui, kuris gali išreikšti ja nepasitikėjimą. Tokiu santykiu yra įgyvendinamas demokratinės valstybės principas. Atrodytų, jog čia nėra vietos tarp vykdomosios valdžios institucijų dariniams, nepriklausomiems nuo vyriausybės. Konstitucijoje ypatingas statusas numatytas tik Aukščiausiai kontrolės tarnybai ir Čekijos nacionaliniam bankui. Tačiau institucijų nepriklausomumo pagrindus galime išvelgti kai kuriuose kituose teisės aktuose.

⁷⁹ Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole [interaktyvus] [žiūrėta 2011-07-29] <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zakony_1542.html>.

Nukrypimas nuo principo, jog valstybinio valdymo subjektai yra pavaldūs vyriausybei, pateisinami tuo, kad tam tikros socialinio gyvenimo sritys reikalauja specialių priemonių, t.y. pareigūnų asmeninio nepriklausomumo, jų nesikeitimo, pasikeitus vyriausybės sudėčiai. Taip steigiami nepriklausomi dariniai.

Čekijos nepriklausomas administravimo institucijas galima išskaidyti į dvi stambias grupes. Pirma, grupė darinių, kuriuos galima pavadinti *reliatyviai nepriklausomomis įstaigomis*. Antra, grupė darinių, kurios įvardijamos *visiškai nepriklausomomis įstaigomis*.

Čekijos Respublikos Vyriausybė, remdamasi ES bei Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos teisės aktais, pasiūlymais, bandė nustatyti gaires, pagal kurias būtų galima sukurti aiškų nepriklausomos administravimo institucijos modelį bei tokių institucijų sistemą. Tačiau paaiškėjo, kad ta sistema bei pats modelis nebuvo iškristalizuoti, nors, akivaizdžiai šie dariniai šalyje ir toliau egzistuoja.

LITERATŪRA

1. Gilardi, F. Delegation in the Regulatory State. MPG Books Ltd, Bodmin, Cornwall, 2008.
2. Handrlica, J. Nezávislé správní orgány. Studie Národohospodářského Ústavu Josefa Hlávky. Srpen, 2009.
3. Ježek, T. Nezávislé správní orgány – žádoucí směr inovace Ústavy ČR. In: Kysela, J (ed.). Desět let Ústavy České Republiky. Praha: Eurolex Bohemia, 2003.
4. Mikule, V. Nezávislé správní urady? In: Jiráskova, V (ed.). Univerzita Karlova v Praze. Praha: Nakl. Karolinum, 2002.
5. Pelikánová, I.: Komise pro cenné papíry a nezávislé správní orgány. in: IX. Karlovarské právnické dny. Společnost německých, českých a slovenských právníků. Mnichov – Praha 1999.
6. Sládeček, V. Obecné správní právo. ASPI, 2004.
7. The Public Administrations Dictionary. Chandler R. C., Plano J.C. Santa Barbara, California, Oxford, England. 1988.
8. Ústava České republiky. Nakladatelství Olomouc, 1997.
9. Vopálka, V. Nezávislé správní orgány. In: Ve službách práva. C.H. Beck, 2003.
10. Akreditační komise [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <<http://www.akreditacnikomise.cz/>>.
11. Čekijos statistikos tarnyba [interaktyvus] [žiūrėta 2011-08-01] <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/o_ceskem_statistickem_uradu>.
12. Čekijos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendimas dėl nepriklausomo centrinio banko statuso Nález č. 90/ 2001 Sb. ÚS, sv. 22 (č. 278/ 2001 Sb. a oprava č. 96/ 2002 Sb.) Žr.: [interaktyvus] [žiūrėta 2011-07-26] <<http://www.concourt.cz/view/pl-14-01>>.
13. Český telekomunikační úřad [ineraktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <<http://www.ctu.cz/o-ctu/zakladni-informace.html>>.
14. Ekonominės konkurencijos saugumo įstaiga [ineraktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <<http://www.compet.cz/>>.
15. Statut Akreditační komise [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <http://www.akreditacnikomise.cz/attachments/234_statut_ak_2004.pdf>.

16. Statut Českého statistického úřadu schválený usnesením vlády České republiky číslo 1160 ze dne 7. listopadu 2001, ve znění usnesení vlády České republiky číslo 682 ze dne 18. června 2007 [interaktyvus] [žiūrėta 2011-08-01] <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/statut_ceskeho_statistickeho_uradu>.
17. Úřad pro ochranu osobních údajů [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <<http://www.uouu.cz/uouu.aspx?menu=13>>.
18. Statut Českého telekomunikačního úřadu (ČTÚ) [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <http://www.ctu.cz/1/download/Statut_CTU/statut_ctu.pdf>.
19. Usnesení vlády České republiky č. 650 ze dne 25. června 2001. K Analýze doporučení Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) pro další postup regulatorní reformy v České republice a k návrhům opatření k naplňování těchto doporučení [interaktyvus] [žiūrėta 2011-07-28] <http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/540BF31E4C93D3B8C12571B6006D2EBA>.
20. Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance [interaktyvus] [žiūrėta 2011-07-30] <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/zakony/download/zakon_o_cnb.pdf>.
21. Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2005/sb043-05.pdf>>.
22. Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole [interaktyvus] [žiūrėta 2011-07-29] <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/zakony_1542.html>.
23. Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky [interaktyvus] [žiūrėta 2011-07-29] <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-o-majetku-ceske-republiky-5184.html>>.
24. Zákon č. 100/2000 Sb., o ochraně osobních údajů [interaktyvus] [žiūrėta 2011-07-30] <<http://www.vzdelanyzastupitel.cz/elearning/plne-texty-zakonu/zakon-c-101-2000-sb-o-ochrane-osobnich-udaju.aspx>>.
25. Zákon č. 206/2005 Sb., o ochraně některých služeb v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a služeb informační společnosti [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2005/sb074-05.pdf>>.
26. Zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <http://www.ctu.cz/cs/download/postovni_sluzby/zakon_29-2000_zpsl-uplne_zneni_01-2011.pdf>.
27. Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů [interaktyvus] [žiūrėta 2011-10-19] <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-28-kvetna-2009-kterym-se-meni-zakon-c-2312001-sb-o-provozovani-rozhlasoveho-a-televizniho-vysilani-a-o-zmene-dalsich-zakonu-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-a-zakon-c-4841991-sb-o-ceskem-rozhlasu-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-17208.html>>.
28. Zákon č. 273/1996 Sb., o působnosti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Legislativa/273_1996.pdf>.
29. Zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě [interaktyvus] [žiūrėta 2011-08-01] <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/5_zaruky_nestrannosti_statni_statisticke_sluzby_>.
30. Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon) [interaktyvus] [žiūrėta 2011-08-01] <<http://www.tzb-info.cz/pravni-predpisy/zakon-c-458-2000-sb-o-podminkach-podnikani-a-o-vykonu-statni-spravy-v-energetickych-odvetvich-a-o-zmene-nekterych-zakonu-energeticky-zakon>>.
31. Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů [interaktyvus] [žiūrėta 2011-09-15] <http://www.akreditacnikomise.cz/attachments/226_CZ_Zakon_111_1998_sb_uplne_zneni.pdf>.

32. Zákon o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, § 28, č. 2/ 1969 Sb. [interaktyvus] [žiūrėta 2011-07-27] <<http://zakony-online.cz/?s147&q147=all>>.

INDEPENDENT ADMINISTRATIVE AUTHORITIES (NEZÁVISLÉ SPRÁVNÍ ORGÁNY) IN CZECH REPUBLIC

Ieva Deviatnikovaitė*
Mykolas Romeris University

Summary

This article deals with the system of independent administrative authorities, their functions, and their relation with the central governmental bodies, President, and Prime Minister in Czech Republic.

There are several reasons why it is worth dedicating our interest to Czech independent administrative authorities. Firstly, last two decades have witnessed a big boost of regulatory agencies in various Western European countries, the EU, also in Central and Eastern Europe. This kind of agencies is called differently in different countries. For example, in the U.S. they are called independent regulatory agencies, in the U.K. – quangos, in France - les autorités administratives indépendantes, in Germany – Ministerialfreie Verwaltung, in Czech Republic – Nezávislé správní orgány, in Lithuania – Seimo sudarytos bei jam tiesiogiai atskaitingos institucijos, arba institucijos, atskaitingos ir atsakingos Seimui arba Respublikos Prezidentui, etc. Sometimes Western scholars define these agencies as “third way” entities as they are mediators between three governmental branches and citizens. Secondly, those kind of public bodies are established because of several reasons. Delegating a function to regulate one or another kind of market to a separate body can help reduce the abundance of work of legislative power, judicial power, and multifunctional government. Moreover, these agencies are narrow profile entities which are enforced to make their decisions strongly motivated by the expert’s scientific view. Those agencies must be separated from the political arena and private interests of private markets’ actors. Thirdly, Czech Republic is one of the most economically developed countries after communists regime collapsed. Therefore it could be worth getting information about their public administration through the independent administrative authorities as it has direct impact to the state’s everyday economics. After all proper regulation of markets destines the protection of human rights.

Czech scholars alongside central governmental bodies refer to independent administrative bodies. They are central entities which have different relationship with the cabinet of ministers than, for example, ministries or other governmental bodies. There are several types of independency which are characteristic to the independent administrative bodies. Personal independency – connected with the members of that entities appointment and dismissal; functional independency – connected with the incapacity of government to intervene into their internal administration, economical independency – connected with the financial resources. Czech scholars usually categorize independent administrative bodies into two main categories – relatively independent bodies and totally independent bodies. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Český statistický úřad, Energetický regulační úřad, Český telekomunikační úřad belong to the first group of bodies. They are subordinate to the governmental decisions and control. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, Úřad pro ochranu osobních údajů, Akreditační komise belong to the totally independent bodies.

Czech practitioners, politicians, and scholars are trying to crystallize the system of these bodies, unify the mechanisms of their control referring to the EU law and OECD proposals.

Keywords: independent administrative authorities, public administration institutions’ system, regulation.

Ieva Deviantikovaitė*, Mykolas Romeris universiteto Teisės fakulteto administracinės teisės ir proceso katedros trečių metų doktorantė, lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: nepriklausomos reguliavimo institucijos, viešojo administravimo institucijos, lyginamoji administracinė teisė.

Ieva Deviantikovaitė*, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Department of Administrative Law and Procedure, third year doctoral student, lecturer. Research interest: independent regulatory agency, public administration bodies, comparative administrative law.